

## Den første kongelige Bibliothekar.

*Af Holger Fr. Rørdam.*

**D**er er alt tidligere i dette Tidsskrift (Kirkehist. Saml. II, 422) meddelt en Notits, der viser at K. Christian III, kort efter at han var bleven fast i Sædet paa den danske Throne, tænkte paa at skaffe sig en Bogsamling, hvorfor han den 8de September 1537 gav en vis M. Jørgen Tormand aabent Brev »til alle Prælater, Kanniker, Abbeder, Priorer, at de vilde lade til ham affølge hvad Bøger ham skulde gjøres Behov til det Bibliothek, Kongen agtede

at oprette i Kjøbenhavn«. Det har imidlertid ikke været bekendt, hvorfra den Mand var, som Kongen benyttede til dette Hverv, og som efter alt at dømme kan kaldes den første kongelige Bibliothekar i Kjøbenhavn, og det er herom jeg har en lille Meddelelse at gjøre.

I den tydske Kancelliregistrant, der nu opbevares i Gehejmearkivet findes Udtog af to Breve, udstedte af K. Christian III fra Gottorp den 2den Februar 1538. I det første af dem tilskriver Kongen Kurfyrsten af Sachsen og takker ham for, at han havde sendt ham Pomeranus (Bugenhagen) og M. Jørgen Thornman. Kurfyrsten havde tilladt, at Bugenhagen blev til Paaske, men havde, som det synes, kaldt M. Jørgen hjem. Kongen havde vel endnu længere Brug for ham, men lod ham dog nu rejse, og bad Kurfyrsten fremme ham paa det bedste i hans Studier. I det andet underretter Kongen Luther om Brevet til Kurfyrsten, og beder ham om at anvende sin Indflydelse, for at Bugenhagen endnu maatte blive en god Tid herinde, og at forfremme M. Jørgen paa det bedste saavel hos Kurfyrsten som hos hans Fædrene stad Zwickau. Hvis de ikke havde sønderlig Brug for ham, ønskede Kongen, at han saasnaart som muligt maatte komme tilbage igjen, for fuldkommelig at indrette den paabegyndte Bogsamling (Liberi). — I et tredie Brev, der formodentlig er udstedt samme Dag, giver Kongen Mester Jørgen Thorman to Pasbord lydende paa, at vedkommende Embedsmænd skulde skaffe ham Vogn, naar han fra Meissen vilde vende tilbage til Danmark <sup>1)</sup>).

<sup>1)</sup> For Fuldstændigheds Skyld hidsættes de originale Brevudtog:

Am tage wie vorstehet (3: Gottorp, Purificationis Marie 1538).

Hat ko. W. dem Churfursten zu Sachsen vf sein schreiben Dancksagung des Pommeranus vñnd Meister Jorgen Thornmans halb — Pomeranus bis vf Ostern bleiben soll — Dancksagung gethan, will sich ko. W. mit dem Churfursten des Pomeranij halb ferner vnderreden, wie wol auch ko. W. Meister Jorgen woll lenger zubrauchen gehabt habe, dennoch sein ko. W. jm erlaubtt, vñnd bitt ko. W. den Churfurst sein Churfurstliche Gnade wolle Meister Jorgen jm gnedigen beuell haben jm seinen Studijs furdern.

Item hat ko. w. gegen Martin Luther Doctor, das er beim Churfursten zu Sachsen Pomeranij halb gefurdert, Dancksagung gethann, vñnd begert, er wolle weiter fordern, damit Pomeranus noch ein gute Zeit bey ko. W. bleiben möge. Item k. W. hat begert er (Luther) wolle Mgr. Jørgen im besten furdern beim Churfursten vñnd seinen Lantstat Zwickaw, vñnd wo sie Meister Jørgen nit sonderlich (be)durfften, das dann Lutherus wolle furdern, das er mit dem ersten widder herein komen vñnd dj angefangene liberej vollkomlich anrichten muchte. Verschulden k. W. gerne. Datum ut supra.

Efter det her meddelte er det at antage, at M. Jørgen Thornman (eller Thorman) var en af de »wittenbergske Studenter«, som siges at have fulgt Bugenhagen, da han i Juli 1537 kom her ind i Danmark<sup>1)</sup>. Da vi ikke senere finde ham omtalt, er han neppe atter kommen her tilbage, skjønt Kongen ønskede det.

Der staar endnu tilbage at oplyse, med hvad Held M. Jørgen har foretaget sine Ransagninger i Kapitlernes og Klostrenes Bogsamlinger, og om det er lykkedes ham at samle noget sammen, der kunde tjene til Grundlag for det paatænkte kongelige Bibliothek. Vi ere saa heldige ogsaa herom at kunne meddele en Notits, som tidligere ikke synes at have været paaagtet: Den 28de December 1537 skriver Bugenhagen nemlig fra Kjøbenhavn til K. Christian III, der dengang opholdt sig paa Gottorp: »Magister Georgen (o: Jørgen) har bragt mange Bøger hid, og der vil blive et temmelig stort Bibliothek deraf, naar man havde nogle Hovedbøger dertil, som M. Georgen vil berette Ed. Kgl. Maj.«<sup>2)</sup>. At han imidlertid ingenlunde denne Gang fik samlet alt, hvad der fandtes, kan sluttes af senere kongelige Befalinger om at føre de Bøger (og Haandskrifter), som endnu opbevaredes ved enkelte Klostere, til Kjøbenhavn<sup>3)</sup>.

Meister Jorgen Thorman hat vff der zeit 2 Pasbort erlangt, das man jne, wan er wiederumb aus Meichsenn kombt, mit wagen furdern soll ann ko. W. Relator Dominus Rex per se.

<sup>1)</sup> B. Münter, Symb. ad illustr. Bugenhagii in Dania commorationem, p. 20.

<sup>2)</sup> Schumacher, Gel. Männer Briefe an die Könige v. Dännemark. I, 21. Brevet er dat. „Copenhagen M. D. xxx. viij Innocentium“ (i Aftrykket anf. St. staar urigtigt Innocentii. Orig. findes endnu i Kgl. Bibl.). Det har flg. Paategning: Productum zu Gottorf. Montag nach Conuersionis Pauli (o: 29 Januar) 38, durch Meister Jørgen. Denne Paategning viser, at Bugenhagen har regnet Aarets Begyndelse fra Juledag, og at hans Brev, som ovenfor bemærket, er af 28de December 1537. I Regesta Diplom. mangler dette som saamange andre vigtige Breve fra denne Tid.

<sup>3)</sup> Se Aarsberetn. fra Gehejmearkivet. I, Till. S. 35—37.